

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Форостян О.І., Чумаченко А. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ	144
Форостян О.І., Шнайдер Є. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	146
Тематичний напрям: Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти(сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)	
Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	149
Татарська А. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ЗДАТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПЕРВИННИМ ТОТАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	152
Тематичний напрям: Соціальна інклюзія та адаптація осіб з особливими потребами в освітньому та суспільному середовищі	
Бідуліна Т.О., Стахова Л.Л.ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	156
Кравець Ю.О. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
Соколова Г.Б., Гуцаленко О.О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	164
Форостян О.І., Комар Ю. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ДІСГРАФІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	168
Тематичний напрям: Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання	
Бажмін В.Б. ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	171
Орленко І.М., Камінська Д.А. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	174
Суменко Т.Ю.ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ	177
Шевченко В.М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Veronika Kovylyna INTERNATIONAL PERSPECTIVES ON TRAINING PROFESSIONALS IN SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION	189
Тематичний напрям: Сучасні тенденції фізкультурно-спортивної реабілітації у різних груп населення	
Бєседа В. В.ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОСТАВУ ЛЮДИНИ ЗА БОДИНАМІЧНИМ АНАЛІЗОМ ЛІЗБЕТ МАРЧЕР	193
Тодоров П.І., Соколов Г.О. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ	196
Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V., Hramatyk V. M., Krachylova D. A. ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETE	199

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Постановка проблеми. Сучасна система освіти України спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, зокрема тих, які мають особливі освітні потреби (ООП). Ця спрямованість є глибоким усвідомленням суспільства цінності інклюзії як фундаменту ефективного навчання. Однією з ключових умов ефективності цього процесу, особливо в контексті якісної мовленнєвої підтримки, є професійна компетентність логопеда. Перехід до інклюзивного освітнього середовища кардинально змінив вимоги до фахівців. У цьому контексті, професійна компетентність учителя-логопеда перестає бути лише сумою знань; вона стає інтегративною якістю спеціаліста. Це не просто набір інструментів — це готовність і здатність максимально ефективно здійснювати діагностику, проводити корекційно-превентивне навчання та, що не менш важливо, сприяти особистісному розвитку осіб із порушеннями мовлення.

Професійна компетентність логопеда є чинником, який безпосередньо впливає на якість життя дитини, її право на голос (у прямому і переносному сенсі) та на результативність усієї інклюзивної моделі. Дослідження у цій галузі є важливими для формування сучасного професійного стандарту та оновлення освітніх програм, аби забезпечити справді ефективну підтримку дітей з ООП в інклюзивному середовищі.

Ефективна мовленнєва підтримка в інклюзивному середовищі потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань і практичних умінь, а й сформованих ціннісних орієнтацій, етичної культури, комунікативної гнучкості та здатності до рефлексії. Саме тому професійна компетентність розглядається не як сума знань, а як умова ефективності логопедичної діяльності в інклюзії [5, с. 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування професійної компетентності логопеда активно досліджується в сучасній педагогічній науці.

Професійна компетентність учителя-логопеда є інтегрованою характеристикою особистості, яка поєднує знання, практичні навички, ціннісні орієнтації та готовність до постійного самовдосконалення [1]. На думку О. В. Герасимової, компетентність формується через взаємодію мотиваційно-ціннісного, змістово-діяльнісного та рефлексивного компонентів. Важливим аспектом є готовність логопеда працювати в команді інклюзивного супроводу, використовуючи інноваційні технології для розвитку мовлення дітей [1, с. 47–48].

Дослідниця Н. М. Гончарова визначає професійну компетентність як здатність логопеда діяти міждисциплінарно, координуючи власну діяльність із педагогами, психологами, дефектологами та асистентами вчителя. Вона підкреслює, що успішна мовленнєва підтримка можлива лише за умови

партнерської взаємодії всіх учасників інклюзивного процесу, де логопед виступає організатором і комунікативним посередником [2, с. 118–120].

А. Б. Захарчук у своєму дослідженні наголошує на необхідності підготовки майбутніх логопедів до співпраці з батьками дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Учена зазначає, що взаємодія з родиною має бути складником професійної компетентності, адже саме батьки продовжують логопедичну роботу вдома, підтримують досягнуті результати та формують позитивне ставлення дитини до власного мовлення [3, с. 45–47].

Професійну компетентність як багаторівневу систему, розглядає О. В. Мартинчук, й зазначає, що знання, уміння та особистісні якості формують цілісний професійний профіль логопеда. Авторка виокремлює когнітивний, діяльнісний, етичний, комунікативний і рефлексивний компоненти компетентності, підкреслюючи, що здатність до аналізу власної діяльності є ключовим чинником професійного зростання [4, с. 78–81].

Ю. В. Рібцун розглядає професійну компетентність логопеда як основу ефективного виконання його функцій — діагностичної, профілактичної, корекційно-розвивальної та консультативної. Учена підкреслює, що компетентність забезпечує інтеграцію знань із педагогіки, психології, лінгвістики та логопедії в єдину систему практичної діяльності. Високий рівень професійної компетентності, на її думку, є передумовою створення мовленнєво-сприятливого середовища для дитини з ООП [5, с. 4–6].

Метою статті є розкриття поняття професійної компетентності логопеда як провідного чинника ефективної мовленнєвої підтримки дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні підходи до формування компетентності логопеда виходять за межі традиційного академічного навчання. Нині на перший план висуваються такі аспекти, як готовність до роботи в інклюзивному середовищі, уміння співпрацювати з командою педагогів і батьками, здатність використовувати інноваційні технології діагностики й корекції мовлення, а також емоційна стійкість і емпатія до дітей з різними типами порушень розвитку.

На основі узагальнення сучасних наукових підходів, професійну компетентність логопеда можна розглядати як багаторівневу структуру, що включає такі основні компоненти:

Когнітивний — охоплює систему теоретичних знань із логопедії, психології, лінгвістики, анатомії та педагогіки. Логопед має розуміти закономірності формування мовлення, знати методи діагностики порушень і способи їх корекції [5, с. 4].

Діяльнісний (методичний) — передбачає володіння сучасними технологіями діагностики, розроблення індивідуальних корекційних програм, адаптацію навчальних матеріалів відповідно до можливостей дитини [4, с. 79; 1, с. 47].

Комунікативний — виявляється у здатності логопеда встановлювати ефективну взаємодію з дитиною, батьками, педагогічним колективом і командою супроводу. Саме цей компонент забезпечує реалізацію принципу партнерства в інклюзії [2, с. 120; 3, с. 46].

Етичний та аксіологічний — полягає в дотриманні професійної етики, прояві толерантності, емпатії, педагогічного такту, що є необхідним для створення позитивного психологічного клімату під час занять [4, с. 81]. Рефлексивний — забезпечує здатність до самооцінки, корекції власних дій і прагнення до професійного зростання [1, с. 48; 5, с. 6].

Професійна компетентність логопеда визначає якість мовленнєвої підтримки дітей з ООП. Вона забезпечує здатність фахівця будувати індивідуальні траєкторії розвитку мовлення, урахувати потреби кожної дитини та створювати умови для її активної комунікації.

Як підкреслює Гончарова, важливим аспектом є міждисциплінарна взаємодія, коли логопед координує свої дії з педагогами, асистентом учителя, психологом. Такий підхід дає змогу комплексно впливати на мовленнєвий розвиток дитини [2, с. 119].

Захарчук наголошує, що співпраця з батьками має значення не менше, ніж робота в навчальному середовищі, адже саме родина підтримує динаміку позитивних змін і формує у дитини мотивацію до мовленнєвого саморозвитку [3, с. 47].

Важливо зазначити, що професійна компетентність логопеда виступає умовою ефективного створення інклюзивного середовища, адже від її рівня залежить якість комунікації, психоемоційний комфорт дитини та успішність її інтеграції у соціум [1, с. 49; 5, с. 6].

Тобто, підготовка логопеда нового покоління потребує інтеграції традиційних і сучасних освітніх технологій. Це включає використання мультимедійних ресурсів, дистанційних форм навчання, елементів моделювання професійних ситуацій та розвитку емоційного інтелекту.

Отже, професійна компетентність логопеда в сучасному інклюзивному просторі є синтезом знань, умінь, емоційної зрілості та гуманістичної позиції, що визначають ефективність мовленнєвої підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки та перспективи. Професійна компетентність логопеда є ключовим чинником ефективності мовленнєвої підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Вона забезпечує цілісний підхід до розвитку мовлення, включаючи когнітивний, діяльнісний, комунікативний, етичний і рефлексивний компоненти. Високий рівень компетентності дозволяє логопеду реалізовувати принципи інклюзивної освіти, створювати сприятливе мовленнєве середовище та сприяти соціальній адаптації дитини.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні критеріїв оцінювання професійної компетентності логопедів, впровадженні інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців і формуванні в них готовності до професійного саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Герасимова О. В. Підготовка майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності в умовах Нової української школи. *Педагогічне Криворіжжя: Педагогічний альманах*. 2022. С. 46–49.
2. Гончарова Н. М. Формування міждисциплінарної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти. *Інклюзивна освіта: досвід і перспективи розвитку*. Київ, 2021. С. 115–121.
3. Захарчук А. Б. Підготовка майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з тяжкими порушеннями мовлення: кваліфікаційна робота магістра. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. 99 с.

Суменко Т.Ю.

ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Фундаментальні трансформації сучасного суспільства, що супроводжуються радикальними змінами у всіх сферах життя, зумовлюють потребу оновлення соціальних інститутів, передусім системи освіти. Одним із провідних напрямів її розвитку стає інклюзивна освіта, що постає як нова парадигма професійної підготовки фахівців мистецького профілю, орієнтована на гуманістичні цінності, різноманіття та рівність можливостей.

Феномен інклюзії в освітянському просторі розглядається не лише як форма підтримки дітей з особливими освітніми потребами, а як цілісна соціокультурна стратегія, що забезпечує доступність, адаптацію, повноцінну участь особистості в освітньому процесі незалежно від особливостей її розвитку. У цьому контексті інклюзивна освіта є наступним етапом еволюції освітньої інтеграції, спрямованої на подолання сегрегаційних підходів та створення умов для розкриття творчого потенціалу кожного здобувача.

Відтак, підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва набуває нового змістового наповнення — вона передбачає не лише опановування професійними знаннями, уміннями та навичками, але й формування інклюзивної компетентності, що охоплює емпатію, толерантність, педагогічну гнучкість і спроможність до творчої взаємодії в полікультурному, різнорівневому освітньому середовищі. Саме розвиток означеної компетентності забезпечує здатність майбутніх вчителів музичного мистецтва, керівників гуртків реалізовувати принципи інклюзивності у своїй професійній діяльності, сприяти соціальній інтеграції дітей з порушенням розвитку засобами мистецтва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему формування інклюзивної компетентності педагогів розглянуто у працях І.А.Хозраткулової (2008), Г.М.Косаревої (2010), О.В.Мартинчук(2014), Н.В.Рокосовик (2017), І.І.Демченко(2021),Л.О.Лузан(2023),Н.В.Зосенько(2023),В.Т.Сулим(2024),

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт